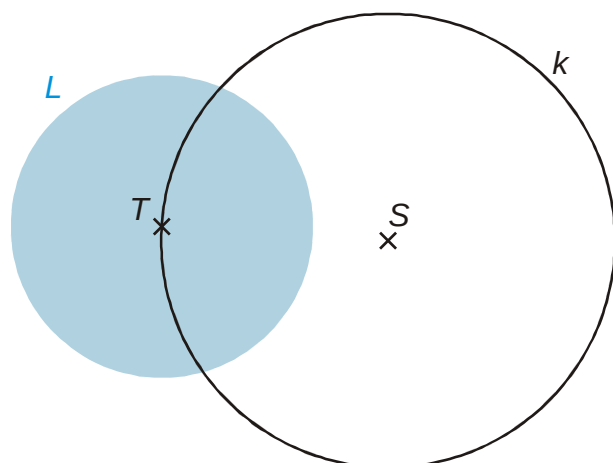

3.4.1 Kružnice, kruh

Předpoklady: 010405

Př. 1: Je dán bod S . Narýsuj $k(S; 4\text{cm})$. Na k sestroj bod T . Narýsuj a vytáhni modrou pastelkou $L(T; 3\text{cm})$.

Malé písmeno: kružnice (pouze čára).
Velké písmeno: kruh (plocha).

Př. 2: Doplň věty.

“Kružnice $k(S; r)$ je množina všech bodů X roviny, pro které platí ...“.

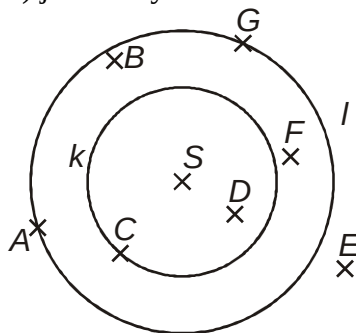
“Kruh $K(S; r)$ je množina všech bodů X roviny, pro které platí ...“.

“Kružnice $k(S; r)$ je množina všech bodů X roviny, pro které platí $|XS| = r$ ($r > 0$)“.

“Kruh $K(S; r)$ je množina všech bodů X roviny, pro které platí $|XS| \leq r$ ($r > 0$)“.

Př. 3: Které z vyznačených bodů:

- leží na kružnici k ,
- jsou body kruhu K ,
- jsou body kruhu L a nejsou body kružnice k ,
- jsou body kruhu L a leží na kružnici k .

- Body, které leží na kružnici k : C .
- Body, které jsou body kruhu K : C, D, S .

- c) Body, které jsou body kruhu L a nejsou body kružnice k : A, B, F, G, S .
d) Body, které jsou body kruhu L a leží na kružnici k : C .

Př. 4: Nakresli (nerýsuj) do obrázku dvě kružnice: $k(A; 5 \text{ km})$, $l(B; 3 \text{ km})$, $|AB| = 3 \text{ km}$.

Dokresli do obrázku bod:

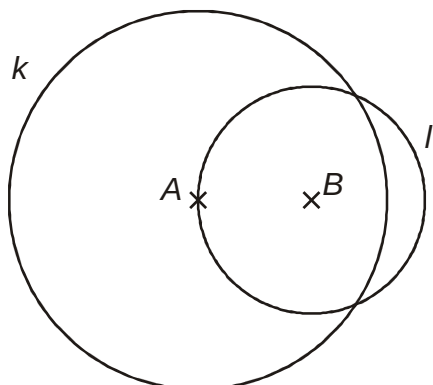
a) $C; |CA| = |CB| = 2 \text{ km}$,

b) $D; |DA| = 5 \text{ km}; |DB| = 3 \text{ km}$,

c) $E; |EA| < 5 \text{ km}; |EB| > 3 \text{ km}$,

d) $F; |FA| \geq 5 \text{ km}; |FB| < 3 \text{ km}$.

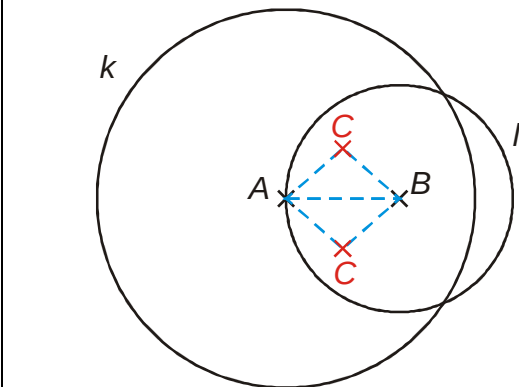
U každého z bodů C, D, E, F rozmysli všechna místa, do kterých ho můžeme umístit. Kvůli větší přehlednosti nakresli pro každou ze čtyř částí příkladu nový obrázek.

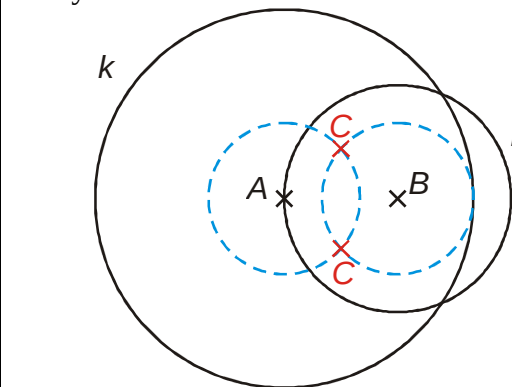
a) $C; |CA| = |CB| = 2 \text{ km}$

Existují dvě možné polohy bodu C , které si můžeme představit například jako

vrcholy rovnoramenného trojúhelníka se základnou AB .

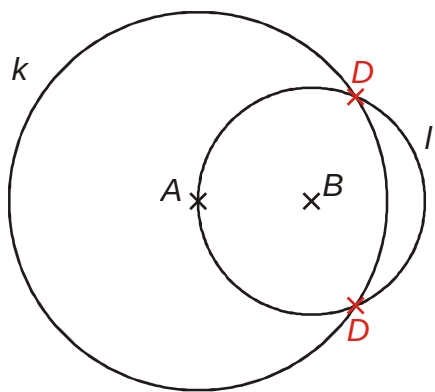
průsečíky dvou kružnic o poloměru 2 cm se středy v bodech A a B .

b) $D; |DA| = 5 \text{ km}; |DB| = 3 \text{ km}$

- $|DA| = 5 \text{ km} \Rightarrow$ bod D leží na kružnici k ,
- $|DB| = 3 \text{ km} \Rightarrow$ bod D leží na kružnici l ,

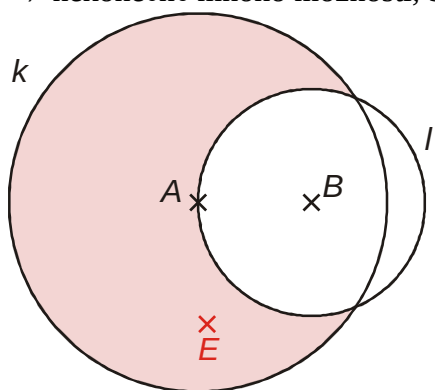
$\Rightarrow$ bod D leží na průsečíku kružnic k a l (jsou tedy dvě možnosti).

c) $E; |EA| < 5 \text{ km}; |EB| > 3 \text{ km}$

- $|EA| < 5 \text{ km} \Rightarrow$ bod E leží uvnitř kružnice k ,
- $|EB| > 3 \text{ km} \Rightarrow$ bod E leží vně kružnice l ,

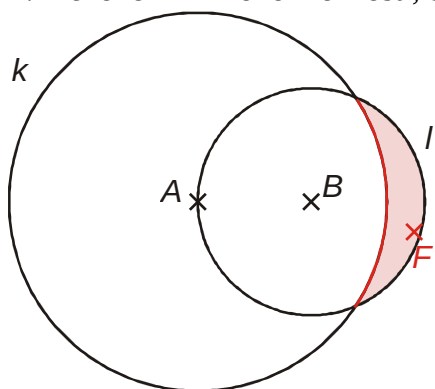
$\Rightarrow$ nekonečně mnoho možností, bodem E může být každý bod v červeně vybarvené oblasti.

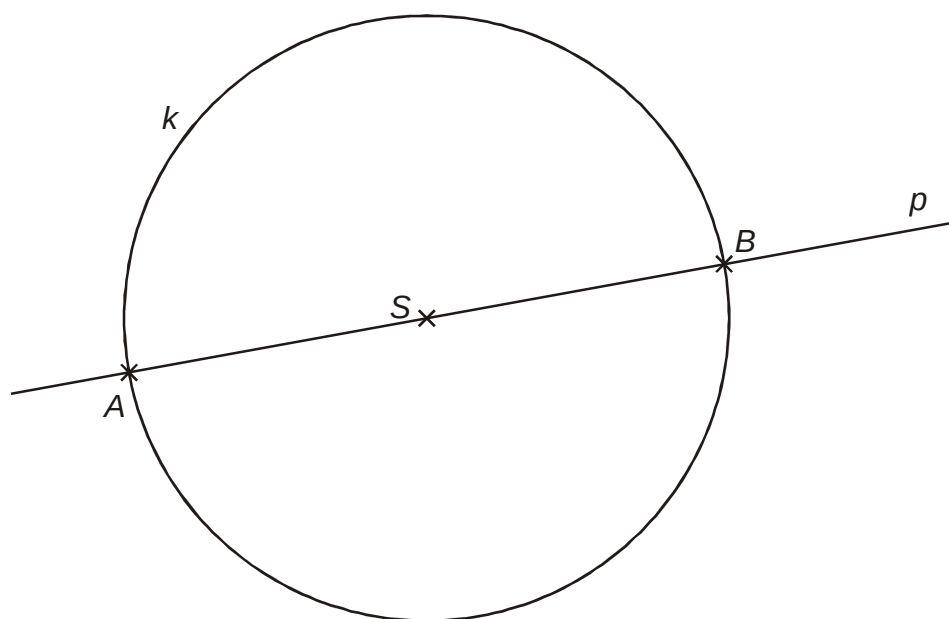
d) $F; |FA| \geq 5 \text{ km}; |FB| < 3 \text{ km}$

- $|FA| \geq 5 \text{ km} \Rightarrow$ bod F leží vně nebo na kružnici k ,
- $|FB| < 3 \text{ km} \Rightarrow$ bod F leží uvnitř kružnice l ,

$\Rightarrow$ nekonečně mnoho možností, bodem F může být každý bod v červeně vybarvené oblasti.

Př. 5: Narýsuj kružnici $k(S; 4\text{ cm})$ a přímku p , $S \in p$. Průsečíky přímky p s kružnicí k označ A, B . Změř vzdálenosti $|AB|$, $|SA|$, $|SB|$. Jak si můžeš ověřit, že jsi rýsoval přesně?

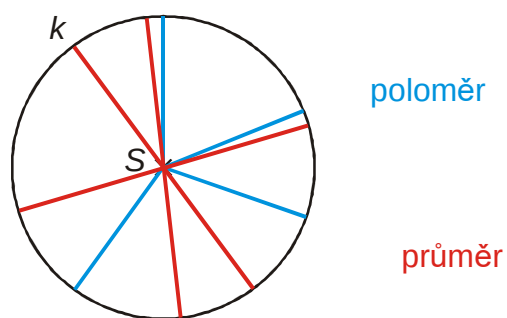

$$|SA| = |SB| = 4\text{ cm}$$

$$|AB| = 2 \cdot |SA| = 8\text{ cm}$$

Pokud jsme rýsovali správně musí se vzdálenosti $|SA|$ a $|SB|$ rovnat poloměru a vzdálenost $|AB|$ dvojnásobku poloměru.

Př. 6: Nakresli obrázek, který vysvětluje termíny poloměr a průměr kružnice. Jaký je vztah mezi průměrem a poloměrem? Zkus oba termíny definovat.

Průměr je dvojnásobek poloměru.

Poloměr (modré vzdálenosti): Vzdálenost libovolného bodu na kružnici od středu.

Průměr (červené vzdálenosti): Délka libovolné úsečky, jejíž krajní body leží na kružnici a která prochází středem.

Př. 7: Rozhodni o pravdivosti následujících tvrzení.

- Pokud jsou body A, B body kružnice k , musí se jejich vzdálenost rovnat průměru kružnice k .
- Když se vzdálenost bodů C, D rovná poloměru kružnice a bod C je jejím středem,

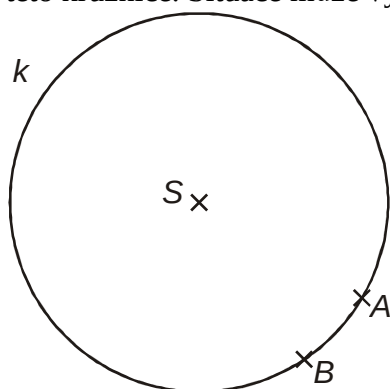
musí bod D ležet na kružnici.

c) Když se vzdálenost bodů E, F rovná poloměru kružnice a bod E leží na této kružnici, musí být bod F jejím středem.

d) Pokud jsou body G, H body kruhu, musí být jejich vzdálenost menší než průměr kruhu.

a) Pokud jsou body A, B body kružnice k , musí se jejich vzdálenost rovnat průměru kružnice k .

Nepravda. Skutečnost, že body A, B leží na kružnici k neznámá, že úsečka AB je průměrem této kružnice. Situace může vypadat například takto:

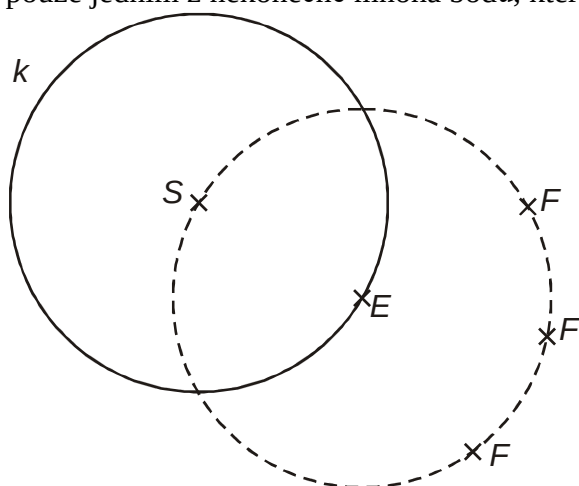

b) Když se vzdálenost bodů C, D rovná poloměru kružnice a bod C je jejím středem, musí bod D ležet na kružnici.

Pravda. Kružnice je množina všech bodů, jejichž vzdálenost od středu je rovna poloměru $\Rightarrow$ pokud je bod C středem kružnice a bod D je od něj vzdálen o poloměr kružnice, musí bod D na kružnici ležet.

c) Když se vzdálenost bodů E, F rovná poloměru kružnice a bod E leží na této kružnici, musí být bod F jejím středem.

Nepravda. Bod F musí ležet na kružnici se středem v bodě E , ale střed původní kružnice je pouze jedním z nekonečně mnoha bodů, které na této kružnici leží.

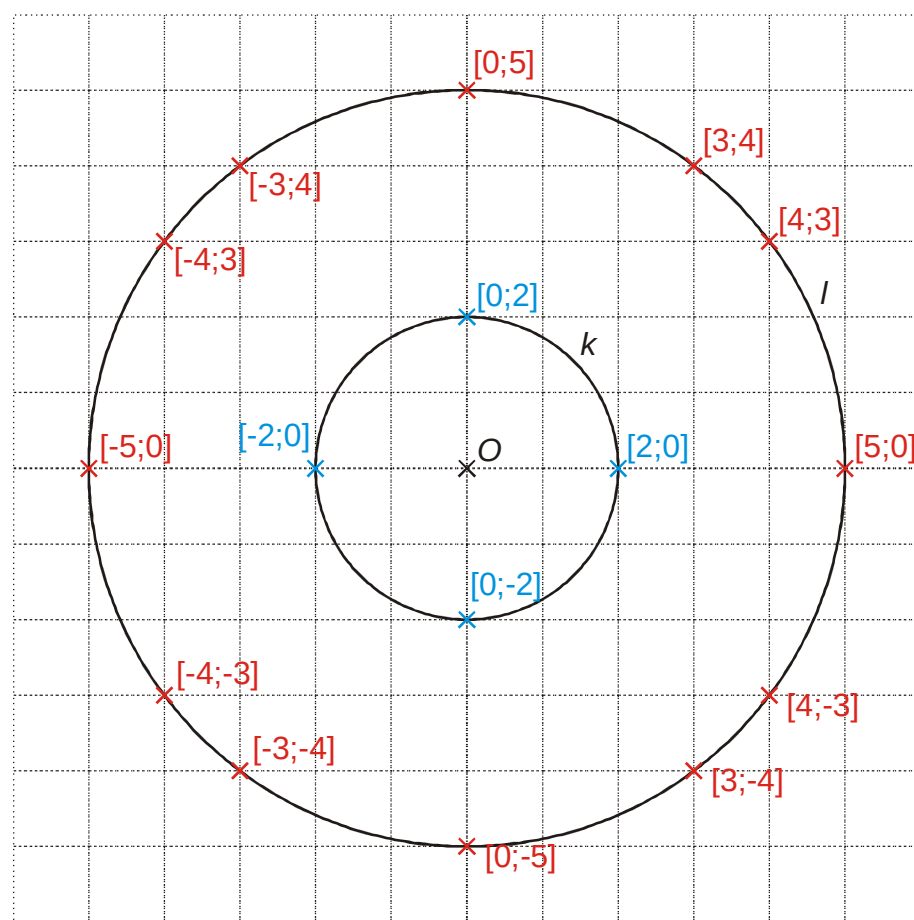
d) Pokud jsou body G, H body kruhu, musí být jejich vzdálenost menší než průměr kruhu.

Nepravda. Pokud body G, H představují krajní body průměru kružnice, jejich vzdálenost není menší než průměr kruhu, ale průměru kruhu se rovná.

Př. 8: V pravouhlé soustavě souřadnic s počátkem O je narysována kružnice $k(O; 2\text{ cm})$. Zapiš pomocí souřadnic všechny body, které leží na kružnici k a jejichž souřadnice jsou celá čísla. Zapiš všechny body, které leží na kružnici $l(O; 5\text{ cm})$ a jejichž souřadnice jsou celá čísla.

Na kružnici $k(O; 2\text{ cm})$ leží čtyři body, jejichž souřadnice jsou celá čísla:
 $[2; 0]; [0; 2]; [-2; 0]; [0; -2]$.

Na kružnici $l(O; 5\text{ cm})$ leží dvanáct bodů, jejichž souřadnice jsou celá čísla:
 $[5; 0]; [4; 3]; [3; 4]; [0; 5]; [-3; 4]; [-4; 3]; [-5; 0]; [-4; -3]; [-3; -4]; [0; -5]; [3; -4]; [4; -3]$.

Pedagogická poznámka: Určitě se najde někdo, koho napadne souvislost s Pythagorovou větou. Na kružnici k najdeme pouze čtyři body, protože neexistuje pravouhlý trojúhelník s přeponou 2 a odvěsnami, jejichž velikost se rovná celému číslu. Naopak existuje pravouhlý trojúhelník s přeponou 5 a odvěsnami o velikostech 3 a 4.

Př. 9: Vnitřní zóna havarijního plánování okolo elektrárny Temelín má poloměr 5 km, vnější zóna pak 13 km. Urči poloměr kružnic, které bys musel narýsovat na mapě v měřítku 1:50 000, abys obě zóny na mapě znázornil. Do které zóny patří vesnice Dříteň, která se nachází jižně od elektrárny? Do které zóny patří ještě jižněji položená Zliv? Patří mezi vesnice v zóně havarijního plánování i Ševětín?

Pedagogická poznámka: Poslední příklad je myšlen jako domácí úkol. Pokud se jeho kontrolou budete zabývat ve škole, zeptejte se, co znamená termín zóna havarijního plánování.

Shrnutí: I velikost písmenka použitého k označení může mít matematický význam.